

PM

Diarienummer

Datum
2021-02-16

PM - Fortsatt utvecklingsarbete inom områdena psykisk hälsa och missbruk/beroende

Bakgrund

På mötet den 18 december 2020 fattade Länsnätverket för förvaltningschefer (Länschefsnätverket) beslut om fortsatt samverkans- och utvecklingsarbete inom områdena psykisk hälsa och missbruk och beroende i Dalarnas län.

Beslutet togs med stöd av ett förslag som Styrgruppen för Länschefsnätverket ("Styrgruppen") hade lagt fram. Länschefsnätverkets beslut föredrogs även på Välfärdsrådets möte 28 januari 2021.

Styrgruppen hade under en strategidag grundligt gått igenom aktuella och relevanta kunskapsstöd inom respektive område samt analyserat och beaktat tidigare samverkansarbete i länet. Mot denna bakgrund hade man diskuterat framtida behov och önskemål med avstamp i RSS roll och uppdrag (se nedan).

Förslaget som Länschefsnätverket ställde sig bakom innebär att:

1. En bred behovsanalys ska genomföras i syfte att systematiskt undersöka kunskapsbehovet¹ för att stödja socialtjänsten och hälso- och sjukvården inom området psykisk hälsa inkl. missbruk och beroende. Behovsanalysen ska bidra till ett underlag för långsiktiga prioriteringar och beslut om utvecklingsarbeten.

Parallellt med behovsanalysen förslogs vidare att:

2. Implementering av den reviderade regionala samverkansöverenskommelsen missbruk och beroende samt det nya kunskapsstödet, Vård- och insatsprogram (VIP) missbruk och beroende skulle stödjas.
3. Ytterligare fördjupa arbetet inom två fokusområden: barn och unga och samsjuklighet. Häri inryms olika uppdrag att förvalta och planera insatser med stöd av statliga stimulansmedel på området under 2021 och 2022.

I samband med beslutet om att godkänna förslaget enligt ovanstående gav Länschefsnätverket Styrgruppen i uppdrag att ytterligare beskriva och konkretisera arbetet genom att ta fram förslag på utvecklingsarbeten (som beskrivs nedan i avsnittet "Fortsatt arbete med långsiktig ansats").

¹ Innebärande att identifiera områden i behov av utvecklingsarbete

RSS roll och uppdrag

Med utvecklings- och samverkansarbete avses i detta sammanhang sådant arbete som med fördel kan stödjas av den regionala samverkans- och stödstrukturen i länet, RSS, dvs. genom Avdelningen för Hälsa och välfärd (HoV) på Region Dalarna. Styrgruppens förslag är därför avvägt mot RSS huvudsakliga roll och uppdrag vilket bland annat är att -på regional nivå - stödja arbete avseende implementering, analys och uppföljning. I sammanhanget kan nämnas att RSS är under omdaning vad gäller att skapa nya strukturer och arbetssätt. Bland annat sker en samordning med regionens kunskapsstyrningssystem där regionen och kommunerna samverkar inom ramen för de lokala programområdena (LPO). LPOerna är tänkta att agera som "operativa" styrgrupper till flertalet av de utvecklingsuppdrag som bland annat initieras via RSS.

Fortsatt arbete med långsiktig ansats

Styrgruppen har tillsammans med avdelningen för Hälsa och välfärd ytterligare analyserat behoven av olika typer av utvecklingsinsatser inom ovan nämnda områden. Styrgruppen har utifrån detta utmejslat fler initiativ som i någon mån också utvidgar förslaget från december. En del av insatserna är redan initierade på olika håll i länet, varvid andra kräver längre förberedelser och förankringsprocesser. Eftersom det rör utveckling är det också viktigt att ha i åtanke att insatserna kan komma att förändras över tid beroende på erhållna erfarenheter och kunskaper, nya prioriteringar, förutsättningar i omgivningen etc.

I samband med att förslaget godkändes i Länschefs nätverket i december, kommunicerades också att ambitionen med de föreslagna insatserna måste vara långsiktig. Planeringen för det fortsatta arbetet föreslås omfatta perioden 2021-2023 och kan indelas i nedanstående huvudsakliga områden och insatser:

1. **En bred behovsanalys av kunskapsbehov och arbete med SKRs "Handslag".**
2. **Implementering av regional ÖK missbruk och beroende samt VIP missbruk och beroende.**
3. **Framtagande av övergripande stöd för implementering av övriga reviderade regionala överenskommelser och andra kunskapsstöd, VIP, vårdförlopp, handbok m.fl.**
4. **Särskilda insatser med stöd av ÖK psykisk hälsa 2021 och 2022.**
5. **Insatser inom fokusområde barn och unga och samsjuklighet.**
6. **Löpande arbete med regional handlingsplan psykisk hälsa.**

1. En bred behovsanalys av kunskapsbehov och arbete med SKRs ”Handslag”

Förslaget förankrades på Länschefsnätverkets möte i december och avser att systematiskt undersöka kunskapsbehovet för att stödja socialtjänsten och hälso- och sjukvården inom området psykisk hälsa inkl. missbruk och beroende. Behovsanalysen kommer emellertid anta en bredare infallsvinkel än missbruk och beroende för att säkerställa att analysunderlag finns för eventuellt framtida frågeställningar som uppkommer inom ramen för det (långsiktiga) arbetet. Analysen syftar till att ta fram ett underlag för långsiktiga prioriteringar och ytterligare beslut om förändrings- och utvecklingsarbeten. Analysen kommer ta avstamp i en Koladaanalys som utgångspunkt för vidare ställningstaganden om att fokusera på ”fördjupande” datainsamling via t.ex. enkät och/eller fokusgrupper m.m.

Analysen kan också komma att medföra underlag för att initiera en samverkansprocess med stöd av en ny metodhandbok ”Handslaget” som Kraftsamling psykisk hälsa (SKR) nyligen har lanserat. Härvid kan förutsättningar finnas för att initiera en satsning på samsjuklighetsområdet inklusive barn och unga.

RSS ansvarar för att genomföra analysen och till arbetet kommer en referensgrupp att knytas (förslagsvis IFO-chefsnätverket).

2. Implementering av regional ÖK missbruk/beroende + VIP

Förslaget förankrades på Länschefsnätverkets möte i december och innebär att stödja en implementeringsprocess av nämnda kunskapsstöd baserad på evidensbaserad implementeringskunskap. Uppdraget utgör en del av att bygga upp ett generellt arbetssätt för att kunna stödja implementering på lokal nivå (se p.3).

RSS ansvar för att utföra uppdraget och till arbetet ska en referensgrupp knytas (förslagsvis representanter från befintlig arbetsgrupp/referensgrupp från arbetet med ÖK missbruk/beroende med komplettering av ytterligare några representanter).

3. Framtagande av ”generella” stöd för implementering

Det föreslås att RSS utvecklar och tar fram övergripande mer generella stöd för hur implementeringsarbete av olika typer av kunskapsstöd bland annat övriga regionala samverkansöverenskommelser, kan utföras på lokal nivå. Inom ramen för detta kommer ett samarbete med de nationella kunskapsstyrande myndigheterna (Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten) att undersökas.

4. Särskilda insatser med stöd av ÖK psykisk hälsa 2021 och 2022.

I överenskommelsen tilldels kommunerna och regionen gemensamma medel för:

- a) Samsjuklighet
- b) Brukarmedverkan
- c) Suicidprevention
- d) Ungdomsmottagningar

I det följande beskrivs pågående insatser och/eller förslag under respektive område:

a) *Samsjuklighet*

Medlen uppgår till ca 7.7 mkr och avser insatser för personer med samsjuklighet dvs. missbruk och beroendeproblematik (inkl. läkemedel och doping) och samtidig psykisk sjukdom.

Styrgruppen har diskuterat att medlen pga av det relativt höga beloppet (under två års tid), skulle kunna användas till att pröva ett nytt arbetssätt för att bidra till konkret verksamhetsutveckling. I ljuset av detta har ett tidigare arbete som avsåg samverkan mellan Borlänge kommunen och psykiatri lyfts fram: Bostad Först.

Bostad Först innebär bostad med stöd – ett stöd som bygger på tvärprofessionella team som arbetar tillsammans utifrån en metod som bygger på Casemanagement. Metoden har stöd i forskning där den har visat sig vara framgångsrik för personer med samtidigt missbruk och psykisk ohälsa. Metoden lyfts även fram i de nationella riktlinjerna på området.

Projektet i Borlänge fick aldrig fotfäste vid tidpunkten och Styrgruppen föreslår att utreda möjligheterna att återuppta initiativet. Till ett sådant arbete skulle en utvärdering kopplas.

Borlänge kommun och Division Psykiatri Region Dalarna ansvarar för att utreda möjligheterna att starta upp samverkansinsatsen. RSS ansvarar för en eventuell utvärdering.

För medlen kan även kompetensutvecklingsinsatser kopplas liksom eventuella kostnader för utveckling av det ovan nämnda Handslaget (p.1).

b) *Brukarmedverkan*

Medlen uppgår till 1 mkr och förvaltas genom anställningen av länets brukarinflytandesamordnare (BISAM). Verksamhetsplanen för BISAM 2021 är förankrad och godkänd av Länschefs nätverket på möte 18 december.

BISAM utgår ifrån RSS.

c) *Suicidprevention*

Medlen uppgår till ca 5,5 mkr och förvaltas genom anställningen av Region Dalarnas suicidpreventionssamordnare.

Suicidpreventionssamordnaren har bl.a. tagit fram en handlingsplan som ska implementeras i länet samt stödjer ett utvecklingsprojekt i Vansbro kommun. Vidare ska suicidpreventionssamordnare arrangera olika kompetensutvecklingsinsatser som riktas till både kommuner och regionen. Ett nära samarbete sker med Brukarinflytandesamordnaren. Suicidpreventionssamordnaren utgår ifrån division psykiatri/utvecklingsavdelningen.

d) *Ungdomsmottagningar*

Medlen uppgår till ca 3,8 mkr. Arbetet har pågått sedan 2018 och utgår ifrån primärvården, Barn- och ungdomsmedicin, Region Dalarna. Arbetet har en nära anknytning till En samlad ungdomshälsa (se nedan).

5. Insatser inom fokusområde Barn och unga och samsjuklighet

I länet pågår sedan några år en särskild satsning benämnd En samlad ungdomshälsa. Projektet har bedrivits bland annat i Borlänge och Leksand och en slutredovisning är framtagen inför utgången av projektet 2020 (redovisas på Läschefsnätverkets kommande möte 19 februari 2021). Styrgruppen som varit kopplad till projektet ansvarar för att driva arbetet vidare. Fortsättningen och eventuella utvecklings- och samarbetsytor kan under vägs identifieras och vid behov avhandlas i Länschefsnätverket.

Styrgruppen har vidare diskuterat möjligheterna till att starta upp ett beroendecenter som vänder sig till barn och unga som har problem med alkohol, droger eller spel. I länet har diskussionen förts under en tankegång att starta en "Mini-Maria", med Maria Ungdom i Stockholm som förebild, men anpassad till lokala förutsättningar. Behovet av en sådan verksamhet har också belysts inom ramen för utvärderingen av tillnyktringsplatserna (se Utvärdering av Tillnyktringsplatser i Dalarnas län). Förslaget är att tillsätta en utredning som utröner förutsättningarna att starta upp en sådan verksamhet.

Behovsanalysen och implementeringsuppdragen i punkterna 1, 2, och 3 ovan kommer också innefatta barn och unga – perspektivet.

RSS ansvarar för att ta fram utredningen till vilken en arbetsgrupp knyts. Uppdraget bör dock först förankras på politisk nivå.

6. Löpande arbete med regional handlingsplan psykisk hälsa

Nuvarande regionala handlingsplan på området psykisk hälsa togs fram 2018 och har inte reviderats sedan dess. Handlingsplanen kan- med rätt innehåll och ansats- utgöra ett viktigt strategiskt instrument för politiska och verksamhetsmässiga prioriteringar.

Innehållet ska utgå ifrån bästa tillgängliga kunskap sett utifrån den regionala kontexten.

Förslaget är att nuvarande handlingsplan revideras löpande i takt med att ovanstående utvecklingsarbeten (p-1-5) pågår, startas upp, utreds vidare m.m. för att efter hand utröna hur handlingsplanens mer långsiktiga mål och syfte kan utformas.

Ett delmål är att handlingsplanen är aktualiserad och reviderad intill 2022.

Ovanstående kan illustreras i nedanstående bild:

